

KA DOKKER MEIN FØRR STEIN!

Geologi, landskab og ressourcer i Troms

Dahl, R. og Sveian, H. (red.) 2004.

Norges geologiske undersøkelse (NGU), Trondheim.

154 sider. ISBN 82-7385-110-9.

Bogen kan bestilles direkte fra NGU

Tlf.: +47 73904000.

E-mail: distribution@ngu.no. Pris: 295 NOK.

Som et lyrisk anstrøg indeholder titlen en strofe fra digtet 'På våres kainta' skrevet af Arvid Hansen. Trods en titel på nordnorsk dialekt, som oversat betyder 'Hvilken sten mener du!', burde bogen vække interesse hos naturelskere og geologer. Vi har derfor afprøvet den i forbindelse med vandreture i Troms Fylkeskommune.

Bogen, der er skrevet af geologer ved Norges geologiske undersøkelse, Universitetet i Tromsø, Albert-Ludwigs-Universität (Freiburg) og Troms Fylkeskommune, afspejler et særdeles godt lokalkendskab til de geologiske lokaliteter i Troms. Den er godt illustreret med mange fotografier og tegninger, som egner sig til undervisning ved universiteter og i noget omfang også til et gymnasialt niveau. Titler på kapitler og afsnit er valgt med omhu og med fantasi.

Det første kapitel 'Troms til alle tider' præsenterer de geologiske hovedtræk i fylket lige fra Jordens ældste tider til i dag. Kapitlet er velskrevet og gennemgår hovedtrækkene i udviklingen pædagogisk set godt. Der mangler imidlertid en geologisk tidssøjle med en visuel oversigt over de vigtigste geologiske hændelser i fylket og navne for de forekommende grupper og formationer. Endvidere er der i bogen gengivet flere udsnit af geologiske kort, som burde have været forenklet for overflødige signaturer. Især hvis kortene skal passe til et populærvideenskabeligt niveau.

Det efterfølgende kapitel 'Historier om løst og fast' udgør hovedparten af bogen og består som titlen antyder af selvstændige afsnit. Netop derfor savnes en rød tråd igennem kapitlet, hvilket også understreges af et manglende opslagsregister. Det vanskeliggør 'genfindning' af relevante passager. De enkelte afsnit giver ellers en detaljeret indsigt i dele af den prækvartære og kvartære aflejringshistorie illustreret med pædagogiske principtegninger af f.eks. Ullsfjord-breen (side 36) og lerskred (side 109). Visse afsnit er til tider for tæt pakket med informa-

*Et udsnit af stenflisegulvet på Institutt for geologi, Universitetet i Tromsø.
Foto: Kåre Kullerud*

tion, som nok ikke vil være til gavn for ikke-geologer. En vis sortering i informationer ville have været nyttig. Desuden er der anvendt fagudtryk, som med fordel kunne være forklaret i en ordliste. Det er som om, at visse forfattere har været i tvivl om bogens målgruppe: ikke-geologer eller geologer?

Selvom bogen tager et overordnet udgangspunkt i landskaber og ressourcer, burde palæontologien og dens forunderlige verden være inddraget i et betydeligt større omfang, da palæontologien ofte ligger til grund for relative aldersbestemmelser og korrelationer mellem de sedimentære bjergarter i området. Den velkendte Dividal Gruppe med dens mange sporfossiler, der er dannet for ca. 550 millioner år siden, kunne f.eks. godt være omtalt nærmere. Ligeledes ville en beskrivelse af de skalrige, kvartære havaflejringer, der findes i flere elvdale, kunne have været af almen interesse. Bogen giver ellers en fin generel introduktion til mikrofossiler og deres brug i klima- og miljøstudier (side 32). Endvidere er mange af de kvartære sedimentter, som omtales i bogen, blevet dateret absolut på basis af ¹⁴C-kulstof metoden på fossile skaller. Dog er der ingen introduktion til metoden, hvorfor læseren må nøjes med en opremsning af dateringer og henvisninger til faglitteratur (side 28).

Afsnittet 'Steinalder før og nå' i kapitlet 'Bergets grøde' kunne være integreret bedre med geologien, idet man som læser savner et overblik over forekomster af bjergarter, der har været brudt og brugt til redskaber i Troms. Et sådan overblik kunne være givet i form af et kort med forekomster og bopladser. Desuden nævnes ikke de op til 6.500 år gamle helleristninger af bl.a. bjørne og rener ved Hella Straumbukta sydvest for Tromsø. Disse er blandt de tidligste tegn på men-neskelig aktivitet i fylket. Afsnittene 'Hva leter geologene etter i dag?', 'Miljøet påvirkes' og 'Framtidens steinalder' er helt i tråd med bogens indledning 'Geologi i Samfunnet'. Det er glimrende afsnit om, hvor samfundsrelevant geologi er. Dette mangler ofte i tilsvarende bøger.

På trods af disse mangler vil vi stærkt anbefale denne flotte bog til alle interesserede i Nordnorges geologi og absolut en bog for 'steingale' naturelskere. Hvem vil ikke gerne en dag stå med Norges ældst kendte bjergart (2.850 millioner år gammel trondhjemit) i hånden? I de seneste år har Universitetet i Tromsø gjort en indsats for at fremhæve kendskabet til Jordens opbygning og udvikling blandt andet ved brugen af internettet. Vi vil derfor foreslå læseren at aflægge et besøg på internetsiden <http://www.ig.uit.no/geolearning/gulv/index.htm>, hvor en vandring over stenflisegulvet med den største samling af nordnorske stenfliser inklusive trondhjemitten kan opleves ved Institutt for geologi.